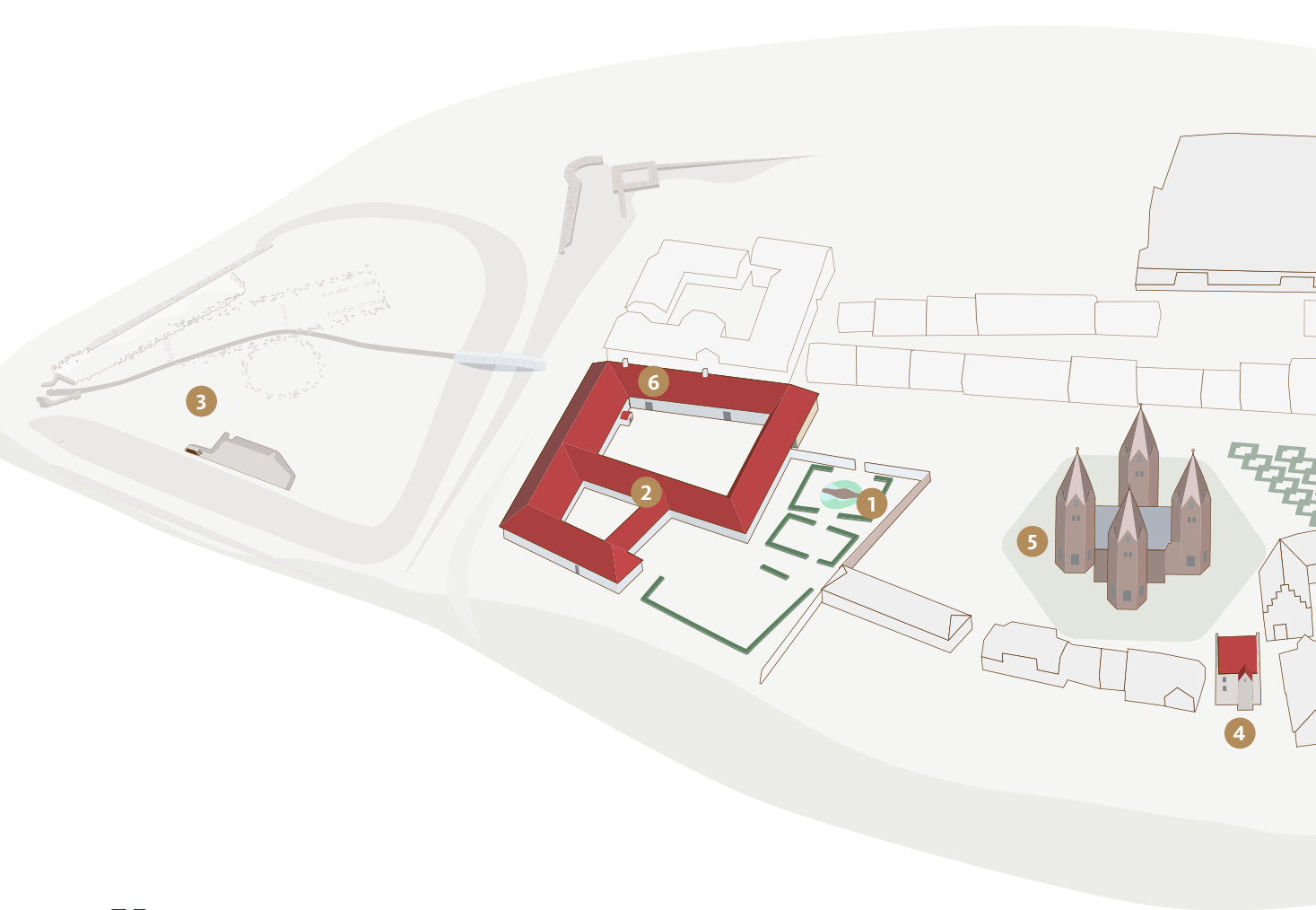

VELKOMMEN TIL KALUNDBORG MUSEUM

Oplev Højbyen på 60 minutter

KALUNDBORG I MIDDELALDEREN

Velkommen til Kalundborg Museum som du finder midt i den middelalderlige bykerne.

Kalundborg blev grundlagt af ridderen Esbern Snare i 1100-tallet, men der har været mange bygherrer i Kalundborg siden. Esberns datter Ingeborg fik også byen til at vokse, og i 1240 var den Sjællands tredjerigeste købstad. Efter hendes død overtog kongemagten Kalundborg i 1260'erne og Valdemar Atterdag holdt Danehof i byen i 1300-tallet.

Guiden vil føre dig igennem middelalderens Kalundborg inden du til sidst ender i museets middelalderudstilling med de arkæologiske fund.

Tekst og redaktion:

Marlene Kramm (ansv.), Martin Pavón og Mads Findal Andreasen

Publikationsår: 2020

DTP: Kulturtrold.dk

Udgivet af: Museum Vestsjælland.

Museum Vestsjælland består af: Odsherreds Museum, Malergården, Odsherreds Kunstmuseum, Bakkekammen 45, Holbæk Museum, Kalundborg Museum, Sorø Museum, Slagelse Museum, Ringsted Museum og arkiv, Flakkebjerg Skolemuseum, Skælskør Bymuseum.

Kalundborg Slot og Byen omkring 1650. Selve Slotet og Byen er bygget af Esbern Snare omkring 1100 og 1200. Den er senere udvidet. Bortset fra den er resten senere. Bortset fra den er resten senere. 1771.

1 MODELBYEN

Vi starter i museumshaven. Her finder du en model over Kalundborg anno 1650. På den tid lå Østborgen med slottet stadig ved indgangen til Højbyen, og Munkesøen beskyttede byen mod fjender fra nord.

De nyeste arkæologiske undersøgelser viser at det var Esbern Snare som grundlagde både Vestborgen og Østborgen i 1100-tallet. Esbern fik også bygget en vold og en voldgrav rundt om byen. I 1300-tallet var det så Valdemar Atterdag, der byggede en imponerende ringmur rundt om Højbyen og moderniserede Østborgen.

Omkring år 1400 flyttede Margrethe den Første rigsarkivet til Kalundborg, nærmere bestemt det rektangulære tårn i Østborgen kaldet Folen. Tårnet fungerede også som rigets skatkammer. Her opbevarede man det Dannebrog der efter sigende faldt ned fra Himlen i 1219. Desværre blev det stjålet fra tårnet af Erik af Pommern i 1439.

Østborgen med slottet blev revet ned i 1658 af svenske soldater. I dag står der en statue af Esbern Snare foran det gamle rådhus, hvor slottet lå engang.

I den følgende tur rundt på museet og i Højbyen kommer vi forbi ruinerne af Vestborgen, huset i Præstegade (det højeste hus syd for kirken) og den femtårnede Vor Frue Kirke.

2 KORSRIDDERTAPETET

Hvis du går tilbage til museumsgården hvor du kom ind, kan du gå ind af døren til venstre for „kælder“-skiltet. Gå ind i udstillingen med Korsriddertapetet.

Det vævede tapet er lavet i 2015, og fortæller blandt andet historien om hvordan Esbern Snare grundlagde Kalundborg i 1167 med støtte fra sin bror biskop Absalon og sin fosterbror Kong Valdemar den Store.

Vi ser også de to korstog Esbern Snare spillede en rolle i. Esbern Snare var

ridder, og vises derfor i ringbrynje og bordeauxrød dragt. På Tapetet kan man se Esbern på korstog mod Rügen, hvor den store gudfigur Svantevit blev væltet og venderne blev tvangsdøbt.

På næste scene ser vi at paven har sendt et bud med nyheden om at Jerusalem er faldet igen. Esbern taler for korstog, men er selv blevet for gammel til at deltage.

15 riddere vil afsted, men det lykkedes kun for få af dem, og da de endelig ankommer til Jerusalem, er der indgået fred.

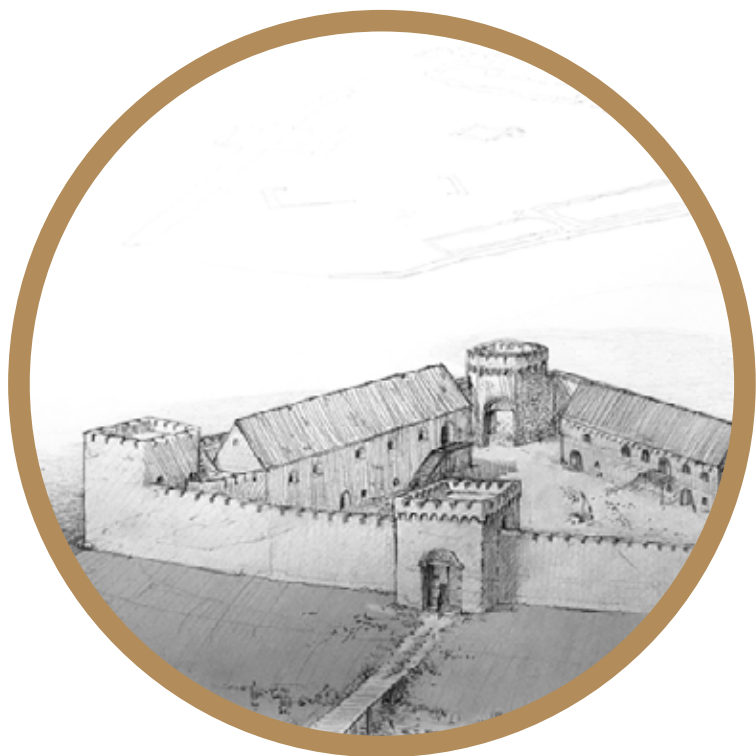
3 VESTBORGEN

Gå rundt om museet og kryds broen over voldgraven.

Det var sandsynligvis Esbern Snare der fik bygget Vestborgen i 1160'erne, for at beskytte Kalundborg mod nordmænd, tyskere og vendere. Ringmuren og hans bolig i Vestfløjen blev bygget af kampesten, og ikke af tegl som bymuren og Østborgen senere blev. Teglstenene blev først taget i brug i 1160'erne i Danmark, og i starten blev de brugt til kirker og klostre.

Den sydligste bygning på Vestborgen er bygget af tegl, og blev sandsynligvis opført af Esberns datter Ingeborg og hendes mand Peder. Her kunne de bo komfortabelt med noget så eksklusivt, som gulvvarme.

Sporene efter den såkaldte hypokaust, der sendte varm luft op igennem gulvet, blev fundet under en udgravning i 1907 bag ved kældertrappen. Du kan stadig gå ned af kældertrappen den dag i dag.

4

STENHUSET I PRÆSTEGADE 23

Fra Vestborgen skal vi videre til huset i Præstegade. Gå tilbage mod den femtårnede kirke og fortsæt rundt om kirken til højre. Her finder du huset overfor Kirkeladen.

Huset er det bedst bevarede byhus fra dansk middelalder, men det er også usædvanligt. Det blev bygget i 1499 af sognepræsten i Rørby, og han gav samme år huset til Sct. Gertruds Alter. Huset blev altså bygget som en Sankt Gertruds Gård, hvilket kan forklare det ekstraordinære udseende. Sankt Gertrud beskyttede de rejsende, og dem var der mange af i Kalundborg. Måske fungerede huset i starten som

et herberg for de rejsende. Senere blev det brugt som præstegård. I Vor Frue Kirke kunne de rejsende også finde et kapel og et alter for Sct. Gertrud.

Hvis du går rundt om huset kan du se at det oprindeligt har været bygget sammen med et bindingsværkshus mod øst. Dørene i gavlen der forbandt husene er muret til, men stadig synlige.

5 VOR FRUE KIRKE

De fleste er enige om, at det var Esbern Snare, der satte gang i byggeriet af den femtårnede kirke, men at det var hans datter Ingeborg, der gjorde arbejdet færdigt i 1225, da Esbern på det tidspunkt var død.

Formen på Vor Frue Kirke skal sandsynligvis ligne Det Himmelske Jerusalem. I korstogstiden mente man, at Himmelstaden var en firesidet, befæstet by flankeret af tårne.

Kirken var sandsynligvis en reference til det korstog, Esbern Snare deltog i mod venderne på den anden side af Østersøen og korstoget mod Jerusalem, som han var med til at støtte.

Da Jacob Kornerup tegnede kirken i 1851, stod der kun fire tårne tilbage. Det midterste tårn styrtede nemlig sammen i 1827 og blev først genrejst i 1867-71. Midtertårnet blev båret af fire søjler inde i kirken.

Tre af søjlebærerne, dvs. bunden af søjlerne, kan du nu finde på kirkegården foran Kirkeladen.

Ifølge et sagn fik Esbern Snare hjælp af en trolld til at bygge Vor Frue Kirke.

6 Udstillingen 'I Korsets tegn' (Rum 6 på museet)

Gå tilbage til museet, og find udstillingen **I Korsets tegn**, i den nordlige længe. Gå til rum 6 hvor du både kan finde spor efter krig og kristendom fra middelalderens Kalundborg.

RØGELSESKAR

Det lille røgelseskar fra Bjergsted Kirke blev brugt af præsten i en landsby udenfor Kalundborg i middelalderen. Røgelseskarret blev svunget fra side til side, mens røgen sivede ud af hullerne. Man mente, at røgen havde en rensende virkning.

Røgelseskarret skal ligesom den femtårnede kirke i Kalundborg forestille Det Himmelske Jerusalem. Det var et lykkeligt sted uden synd, og det lå oppe i himlen. Man mente, at herfra ville Gud sørge for, at menneskene på Jorden ikke længere skulle kende til død, tårer, sorg, skrig og smerte.

ARMBRØSTBOLTE

Rundt omkring i Højbyen har man fundet armbrøstbolte, altså spidsen fra den korte, kraftige pil man affyrede med armbrøsten. En er fundet på Vestborgen, en nord for kirken og en på Østborgen. Armbrøsten var så ødelæggende, at paven i 1100-tallet gjorde det forbudt at skyde med den mod andre kristne. Det blev dog ikke efterlevet.

